

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
НА 2024 РІК**

2
ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік	4
1.1. Зміст та основні цілі Програми	4
1.2. Зв'язок Програми з іншими документами державного планування	4
2. Характеристика поточного стану довкілля м.Запоріжжя у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	5
2.1. Викиди в атмосферу і забруднення атмосферного повітря	5
2.2. Водні ресурси	7
2.2.1. Наслідки для м.Запоріжжя від підриву Каховської ГЕС	8
2.2.2. Якість питного водозабезпечення	9
2.3. Стан фауни, флори, біорізноманіття	10
2.3.1. Природоохоронні території	12
2.4. Ґрунти	13
2.5. Кліматичні фактори	14
2.6. Поводження з відходами	15
2.7. Демографічна ситуація і здоров'я населення	31
2.8. Прогнозні зміни стану довкілля м. Запоріжжя, якщо документ державного планування не буде затверджено	34
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	34
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)	35
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	37
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	39
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	43
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	45
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	46
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	48
11. Резюме	48

ВСТУП

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» регулює відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, документів державного планування.

Метою стратегічної екологічної оцінки (далі – СЕО) є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

СЕО документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування, оскільки легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Міжнародним правовим документом щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті, ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015). Цей Протокол, Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС від 21.03.2014, а також Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року» від 21.12.2010 послужили правовим підґрунтям для розроблення та ухвалення Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку». Положення цих правових актів використовуються також при здійсненні СЕО документів державного планування (ДДП) в Україні.

Об'єктом стратегічної екологічної оцінки є Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік (Далі Програма).

Підготовка Звіту про стратегічну екологічну оцінку Програми виконана з урахуванням Методичних рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування (Наказ Мінприроди від 10.08.2018 №296 із змінами, внесеними Наказом Мінприроди від 29.12.2018 №465) та положень Постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 №1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення» та інших нормативно-правових актів.

Для підготовки Звіту про стратегічну екологічну оцінку створено робочу групу з проведення СЕО, затверджену розпорядженням міського голови від 14.09.2023 №208р.

1. Зміст та основні цілі Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік, її зв'язок з іншими документами державного планування

1.1. Зміст та основні цілі Програми

Метою Програми є створення необхідних умов для відновлення економіки, забезпечення сталого функціонування всіх сфер життєдіяльності громади в умовах воєнного стану, підвищення добробуту та якості життя населення, відбудова житлових будинків та об'єктів соціальної інфраструктури.

Програма визначає цілі та пріоритети соціально-економічного розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік, заходи та завдання для розвитку галузі (сфери діяльності), які відповідають основним стратегічним напрямкам розвитку і заходам міських цільових програм.

У період дії воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 №64 розроблення та затвердження програм економічного і соціального розвитку областей, районів, міст на наступний рік здійснюється відповідно до положень чинного законодавства, зокрема законів України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 №1602-III (зі змінами), «Про засади державної регіональної політики» (зі змінами), «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету» тощо.

1.2. Зв'язок Програми з іншими документами державного планування

Програма розробляється на короткостроковий період, до її складу мають бути включені основні заходи міських цільових програм, спрямовані на повосенне відновлення та стабільне функціонування міста.

У Програмі враховано положення документів державного планування, які діють на державному та регіональному рівнях, а саме:

- Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 щодо Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року;
- Програми діяльності Кабінету Міністрів України (затвердженої постановою Верховної Ради України від 04.06.2020 № 665-IX);
- Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179;
- Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02.06.2021 № 225/2021;
- Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року, затвердженої рішенням обласної ради від 12.12.2019 №134;
- Стратегії розвитку міста Запоріжжя до 2028 року, затвердженої рішенням Запорізької міської ради від 20.12.2017 № 57;
- Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік»;
- інших нормативно-правових актів.

2. Характеристика поточного стану довкілля м. Запоріжжя у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Для характеристики поточного стану довкілля м. Запоріжжя використано дані Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Головного управління статистики у Запорізькій області, Запорізького обласного центру з гідрометеорології (дані метеостанції Запоріжжя), Відокремленого підрозділу «Запорізький відділ державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» («Санітарно-епідеміологічна характеристика м.Запоріжжя за 2022 рік»), Екологічний паспорт Запорізької області за 2022 рік, Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Запорізької області в 2022 році тощо.

Місто Запоріжжя розташоване в степовій зоні на півдні України на обох берегах річки Дніпро. Площа міста становить 332 тис. га, з яких понад 4 тис. га зайняті водними об'єктами (12,8%), близько 8 тис. га займають промислові, комунально-складські об'єкти та спецтериторії. Понад 17% міських земель використовуються в сільському господарстві.

Стан довкілля території міста Запоріжжя визначається природними умовами, наявністю та функціонуванням об'єктів життєзабезпечення, соціокультурного призначення та виробничої сфери. Остання є ключовою у формуванні факторів впливу на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, земельних територій, екосистемного та біологічного різноманіття.

2.1. Викиди в атмосферу і забруднення атмосферного повітря

За даними Головного управління статистики у Запорізькій області в 2022 році обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами (без урахування вуглецю діоксиду) склали 46,4 тис. тон, що становить 68,6% до обсягів викидів за 2021 рік.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря міста,
тис. т/рік

Викиди	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Усього, у тому числі:	-	-	-	-	-
від стаціонарних джерел	71,3	69,7	64,7	67,6	46,4**
від автотранспорту	_*	_*	_*	_*	_*

* - з 2016 року органи статистики не розраховують викиди забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів.

** - за даними Головного управління статистики у Запорізькій області інформацію сформовано на основі фактично поданих підприємствами звітів (рівень звітування за формами становив: №2-ТП (повітря) (річна) «Звіт про викиди забруднюючих речовин і парникових газів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів» – 63,0%).

Систематичні спостереження за вмістом забруднюючих речовин в атмосферному повітрі міста проводяться Запорізьким обласним центром з гідрометеорології та Державною установою «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України».

За даними досліджень ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» в місцях проживання та відпочинку населення м. Запоріжжя у 2022 році відібрано 4309 проб атмосферного повітря. Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин виявлено у 729 пробах, що складає 17% від загальної кількості проб (у 2021 році - 20,2% з перевищеннями). Перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у 2022 році були зафіксовані по дрібнодисперсному пилю $PM_{2,5}$ протягом 72 діб (16,0 - 181 мкг/куб.м), дрібнодисперсному пилю PM_{10} протягом 18 діб (46,0 - 184 мкг/куб.м).

Найбільше забруднення атмосфери в 2022 році виявлено в Заводському (38,5% від загальної кількості перевищень), Шевченківському (27,8%), Вознесенівському (22%), Дніпровському (11,7%) районах. В Олександрівському Хортицькому та Комунарському районах відмічалось відносно менше забруднення повітря.

За даними спостережень за якістю атмосферного повітря, які проводяться Запорізьким обласним центром з гідрометеорології на 5-ти стаціонарних постах у 2022 році середньомісячні концентрації по місту перевищували гранично допустиму концентрацію (ГДК) в 1,2 рази по двоокису азоту, в 1,5 рази по фенолу і в 1,6 рази по формальдегіду.

Середньомісячні концентрації пилю, оксиду вуглецю, оксиду азоту, двоокису сірки, хлористого водню, фтористого водню не перевищували ГДК.

У 2022 році в порівнянні з 2021 роком, забруднення повітря по формальдегіду, двоокису азоту та фенолу зменшилося, а по іншим забруднюючим речовинам залишилося на тому ж рівні.

Головними забруднювачами атмосферного повітря в 2022 році виконано наступні природоохоронні заходи щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин.

ПАТ «Запоріжсталь»:

- обтискний цех. Модернізація конструкції насадки регенераторів нагрівальних колодязів обтискного цеху з метою скорочення викидів CO ;
- ТЕЦ. Виробництво теплової енергії пароводяними підігрівачами ТФК КЦ № 2 замість водогрійного котлу ПТВМ-50 при температурі зовнішнього повітря до $-5^{\circ}C$;
- виконано модернізацію конструкції насадок регенераторів груп нагрівальних колодязів №3, що є невід'ємною частиною групи нагрівальних колодязів. За рахунок покращення теплового режиму знижено навантаження на атмосферне повітря;
- в агломераційному цеху виконано роботи з ремонту та сервісного обслуговування газоочисних установок від агломашин №№1-6, виконувалася заміна фільтруючих елементів рукавних фільтрів згідно з відповідним графіком;

- у доменному цеху – виконано заміну рукавів (у кількості 3072 од.) на аспіраційній установці від ливарного двору ДП-2, виконані роботи з ТОiP аспірацій підбункерних приміщень та ливарного двору (забезпечена цілісність та герметичність газоходів (усунення зносу), виконано чищення повітропроводів та місць відсмоктування від відкладень пилу, ревізія та ремонт систем регенерації;
- виконано капітальний ремонт газоочисної установки від двованного сталеплавильного агрегату № 1 ДСПА-1 та поточні ремонти ГОУ МП-2-12.

ПрАТ «Укрграфіт»:

- введено до експлуатації перший у м. Запоріжжі сучасний пост автоматичного спостереження за рівнем забруднюючих речовин у атмосферному повітрі.

АТ «Запорізький завод феросплавів»:

- капітальний ремонт газоочисного обладнання ФРiP печі 11 плавильного цеху 2. Придбано та здійснено монтаж (заміну) 2304 од. зношених фільтрувальних рукавів;
- капітальний ремонт газоочисного обладнання імпульсної регенерації ФРiP печей 27-28 цеху 3 з заміною рукавних фільтрів у кількості 2304 од.;
- впроваджується система автоматичного контролю за викидами забруднюючих речовин від виробництва феросплавів.

ТОВ «Запоріжбразив»:

- реконструкція газоочисної установки АУ-16 з впровадженням більш ефективного сучасного картриджного фільтру.

ПрАТ «Запоріжжкокс»:

- капітальний ремонт коксової батареї № 2 коксового цеху з перекладкою 7-ми простінків;
- капітальний ремонт двереземної машини № 2 КБ-2;
- поточний ремонт кладки камер коксування коксових батарей № 2, 5, 6;
- поточний ремонт газового і дерев'яного господарства коксових батарей № 2, 5, 6 коксового цеху.

2.2. Водні ресурси

Місто Запоріжжя розташовано на р. Дніпро. Від міста до гирла 331 км, довжина річки в межах міста складає 24,2 км. Русло р. Дніпро в районі міста зарегульовано Дніпровським і Каховським водосховищами. Гідрографічна мережа Запоріжжя складається, окрім р. Дніпро, з малих річок: Мокра Московка, Суха Московка, Верхня, Середня та Нижня Хортиця, великої кількості струмків і балок. Довжина малих річок у межах міста складає 26 км, струмків - 11,5 км, балок із водотоками - 22,3 км. Річка Дніпро є джерелом водопостачання промислових об'єктів міста, джерелом енергії, а також повністю задовольняє господарсько-питні потреби міста, є транспортною артерією та цінним рекреаційним ресурсом.

Упродовж останніх років забір води по місту складає 154-196 млн. м³/рік. Загальний скид поверхневих вод за останні 5 років зменшився зі 120,6 млн. м³/рік до 93,4 млн. м³/рік.

За даними ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» у 2022 році було відібрано 80 (в 2021 році – 214) проб води

з р. Дніпро для проведення досліджень по санітарно-хімічним показникам, з них 63 проби або 79% не відповідали гігієнічним нормативам (у 2021 – 26,6%). Перевищення зареєстровані за такими показниками: забарвленість, зважені речовини, розчинений кисень, рН, хімічного та біохімічного споживання кисню.

Для проведення досліджень по санітарно-мікробіологічним показникам у 2022 році було відібрано 80 проб води з р. Дніпро, відхилення зареєстровані в 18 пробах, що складає 22,5%, у 2021 році - 19,8%.

Забір і використання свіжої води по м. Запоріжжя, млн. м³/рік

	2018	2019	2020	2021	2022
Забір води	196,7	184,9	185,5	176,8	153,8*
Використання свіжої води	160,7	150,5	152,6	145,2	125,4*

Скид зворотних вод по м. Запоріжжя, млн. м³/рік

	2018	2019	2020	2021	2022
Усього	120,6	108,7	112,1	112,9	93,4*
Забруднених	54,6	0,653	0,642	0,533	0,19*
Нормативно чистих	21,8	15,51	17,09	16,9	15,0*
Нормативно очищених	44,07	92,4	94,40	95,4	79,6*

*дані надані по Запорізькій МТГ у зв'язку з тим, що програмним забезпеченням Порталу електронних послуг Держводагенства України передбачено узагальнення даних по районах та територіальних громадах Запорізької області

Скид забруднюючих речовин у водні об'єкти м. Запоріжжя, тис. т/рік

2018	2019	2020	2021	2022
24,032	22,028	23,447	23,610	17,840

Основними водокористувачами в м. Запоріжжя є ПАТ «Запоріжсталь» та КП «Водоканал». Обсяги використання води та скидів цих підприємств складають більше 95% від загальних показників по місту. Так, у 2022 році ПАТ «Запоріжсталь» було забрано 73,5 млн м³ води, скинуто 43,2 млн м³ зворотних вод, КП «Водоканал» було забрано 73,2 млн. м³ води, скинуто - 48,5 млн м³ зворотних вод.

2.2.1. Наслідки для м.Запоріжжя від підриву Каховської ГЕС

Через руйнування Каховської ГЕС 06.06.2023, внаслідок збройної агресії Російської Федерації, в межах міста Запоріжжя відбулося суттєве зниження рівня води в р. Дніпро, яке призвело до обміління берегів та утворення островів.

Правий берег р. Дніпро (нижній б'єф) в межах м. Запоріжжя представлений переважно гранітними скелями, які в напрямку до водорозділів перекриваються піщано-глинистими породами і суцільним плащем лесових відкладів, розчленованих яружно-балковою системою.

Лівий берег р. Дніпро (нижній б'єф) в межах м. Запоріжжя досить щільно забудований. У місцях, вільних від забудови, спостерігаються виходи скельних порід, розташовані пляжі та озеленені території (в тому числі, землі

лісогосподарського призначення, що знаходяться у постійному користуванні філії «Запорізьке лісове господарство» ДП «Ліси України»).

Після відходу води внаслідок підриву греблі Каховської ГЕС, оголилися скелі та донні піски, які вже в значній мірі «захвачуються» прибережною рослинністю, проходять процеси стабілізації новоствореної (відтвореної) екосистеми. Активних ерозійних та екзогеннонебезпечних процесів не спостерігається.

2.2.2. Якість питного водозабезпечення

Мешканці міста споживають і використовують питну воду після її очистки на двох водопровідних спорудах - Дніпровські водопровідні станції № 1 та № 2 , які розташовані на лівому та правому берегах р. Дніпро.

Глибина водозаборів від 6 до 30 і більше метрів. Обсяг питної води, яка подається населенню після водоочисних споруд становить понад 280 тис.м³/доб., при проектній потужності споруд 620 тис. м³/доб.

Доставка води споживачам здійснюється за рахунок 4-х насосних станцій третього підйому, 30 насосних станцій підкачки, призначених для багатоповерхових споруд, водорозподільчої мережі загальною довжиною 2,60 тис. км, на якій розташовано 140 камер головних водоводів та 18 водопровідних колонок.

Для проведення соціально-гігієнічного моніторингу об'єктів зовнішнього середовища визначено 32 контрольні точки відбору проб питної води на об'єктах централізованого водопостачання та водорозподільчої мережі, які повністю дають можливість оцінити технічний стан та провести аналіз якості води, що подається населенню.

За 2022 рік відібрано 880 проб на санітарно-мікробіологічні (у 2021 році – 441) та 915 проб на санітарно-хімічні показники (у 2021 році - 505). У 2022 році за бактеріологічними показниками зареєстровано 4 перевищення (0,5%), за санітарно-хімічними показниками - 40 перевищень (4,4%) (кольоровість, залізо загальне, хлороформ, окиснюваність), у 2021 році перевищення за санітарно-мікробіологічними показниками 1,1%, за санітарно-хімічними показниками – 3,5%.

У пробах води не реєструються ротавіруси, яйця гельмінтів, а отрутохімікати, токсичні речовини та колі-фаги не перевищують допустимих норм, не реєструються захворювання пов'язані з водним фактором передачі інфекцій.

Невід'ємною частиною моніторингу якості питної води є відомчий лабораторний контроль. У 2022 році виробничою лабораторією КП «Водоканал» відібрано 1622 проби для проведення санітарно-хімічних та мікробіологічних досліджень (у 2021 році - 2546). У 3 пробах питної води зареєстровані відхилення за мікробіологічними показниками (0,19%), які виявлені в період ліквідації аварійної ситуації. У 2021 році відхилення відмічене в 0,44%.

Незважаючи на благополуччя із забезпечення мешканців міста питною водою гарантованої якості, неприйняття з боку КП «Водоканал» дієвих заходів щодо поліпшення санітарно-технічного стану об'єктів та вирішення інших

питань водопостачання може змінити ситуацію на прямо протилежну. Так, вкрай повільними темпами проводиться заміна аварійних та зношених ділянок водогонів на території міста. Щотижня реєструються до 75 витоків на міських водопровідних мережах (у середньому близько 3500 аварійних ситуацій на рік, у т.ч. на водоводах Ø більше 300 мм).

При виникненні аварійних ситуацій до теперішнього часу не вирішено питання придбання необхідної кількості спецавтотранспорту для підвезення води до об'єктів підвищеного епідемічного ризику (лікарні, ДНЗ, школи тощо) та забезпечення населення питною водою гарантованої якості. Вкрай необхідно будівництво споруд з доочищення промивних стічних вод від ДВС- 1, 2 перед скиданням їх в р. Дніпро.

Потребує комплексного вирішення питання дотримання зон санітарної охорони магістральних водоводів - зелена зона траси Харків - Сімферополь, ділянка водоводу в районі селища ДД - Запоріжжя Ліве.

2.3. Стан фауни, флори, біорізноманіття

У цілому видовий склад рослин м. Запоріжжя формується за рахунок природних видів вищих судинних рослин, які зберегли своє існування на урбанізованих територіях та завезених видів.

Дерева представлені в основному кленами, дубами, в'язами, каштанами, горобинами, тополями, акаціями, липою, гледичією та іншими.

На не окультурених ділянках часто зустрічаються: спориш, суріпка, кульбаба, жовтеці, грицики тощо. У флорі представлені лікарські рослини - кропива, пижма, деревій, звіробій, чистотіл та карантинні види. Серед вищої водної рослинності у водоймах різного типу домінує очерет.

Фауна безхребетних тварин міста формується за рахунок фауни природних степових та лісових біогеоценозів і в них зустрічаються види, які пристосовані до урбанізованих територій і їх налічується понад 4 тисячі видів. Так, на озеленених ділянках м. Запоріжжя часто зустрічаються клопи, коники, бабки, цвіркуни, жуки, метелики, бджоли, джмелі, тощо.

У фауні м. Запоріжжя реєструється 6 видів земноводних і 9 видів плазунів, найчастіше можна зустріти: ропух, жаб, ящірок, черепах, вужів.

Фауна птахів включає види осідлих та перельотних. Найчастіше можна побачити горобців, граків, шпаків, ластівок, солов'їв, чорних дроздів, коноплянок, лебедів-шипунів, крякав, сизих голубів, сірих мухоловок тощо. Фауна хребетних представлена 34 видами. В місті, звичайно, переважають домашні собаки та коти.

Відповідно до внесення змін до генерального плану м. Запоріжжя (коригування) площа зелених насаджень загального користування складає 617 га (1,9 % від загальної площі міста). Нормативне забезпечення в зелених насадженнях, з урахуванням зелених насаджень житлових районів, приймається відповідно до ДБН 360-92** з розрахунку 21,85 м² на 1 люд. Потреба у зелених насадженнях загального користування на етап 15-20 років становитиме 1670,0 га, необхідне додаткове розміщення 1053,0 га насаджень.

Відповідно до внесення змін до генерального плану м. Запоріжжя (коригування), у місті налічується 22 парка із загальною площею близько 296,3 га, а також 75 скверів, із загальною площею близько 196,0 га. Загалом, площа всіх зелених насаджень складає 617 га (без о.Хортиця).

Серед основних містобудівних причин, які негативно впливають на стан озеленення територій, слід зазначити такі:

- черезсмужжя розташування промислових комунально-складських і сельбищних районів, природоохоронних і рекреаційних територій, яке історично склалося;

- неупорядковане розростання підприємств в попередній період розвитку промислового комплексу;

- наявність потужної транспортної мережі та швидке зростання кількості автомобільного індивідуального транспорту;

- зменшення ділянок зелених насаджень.

Відповідно до внесених змін до генерального плану м. Запоріжжя (коригування) передбачено розвиток ландшафтно-рекреаційної зони.

Одночасно із зеленими насадженнями загального користування передбачаються зелені насадження спеціального призначення, що формуються в межах:

- санітарно – захисних зон від промпідприємств (під час поступового проектування санітарно-захисних зон необхідно передбачити їх нормативне озеленення);

- прибережних захисних смуг вздовж річок і водойм (при виконанні проектів очищення річок необхідно передбачувати їх нормативне озеленення);

- зелених насаджень вздовж вулиць (при проектуванні намічених генеральним планом магістралей безперервного і регульованого руху шириною в червоних лініях 45-60 м, необхідно передбачити їх озеленення або, як мінімум, дворядну посадку дерев з обох сторін від проїжджої частини).

В умовах інтенсивного господарського впливу на природні ландшафти, природоохоронні території є своєрідними природними оазами, які характеризуються великою різноманітністю. Важливу роль в збереженні біорізноманіття міста відіграє р. Дніпро з його затоками, притоками, островами.

Під впливом зростаючого тиску міста на осередки живих організмів відбувається деградація як окремих видів, так і цілих біогеоценозів. У парках міста гніздяться ряд диких видів птахів. Різновидність видового складу та значна кількість комахоїдних птахів є основним чинником у боротьбі зі шкідниками зелених насаджень.

Акваторія р. Дніпро в межах міста Запоріжжя, включаючи о. Хортиця входить до об'єкту Смарагдової мережі Європи «Каховське водосховище» (Kakhovske Reservoir (Site Code: UA0000106) - <https://emerald.eea.europa.eu/>). На цій території під охороною перебувають 67 видів тварин, занесених до Резолюції №6 Бернської конвенції та 17 типів природних оселищ, занесених до Резолюції №4 Бернської конвенції, зокрема види, для яких ділянка русла р. Дніпро в межах м. Запоріжжя є ключовою для збереження популяції (Чехоня (*Pelecus cultratus*), крячок річковий (*Sterna hirundo*)).

Зобов'язання Договірних Сторін Бернської конвенції і, зокрема, України (Згідно з Законом України «Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі» від 29 жовтня 1996 року №436/96-ВР), щодо охорони дикої флори, дикої фауни та природних середовищ існування (особливо щодо видів, яким загрожує зникнення, вразливих видів, у тому числі ендемічних та середовищ існування, яким загрожує зникнення), чітко встановлені в Бернській конвенції і є невід'ємною частиною міжнародного права. Закон України «Про державну програму адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу» (2004) передбачає гармонізацію законодавства України та ЄС, у тому числі і в сфері розбудови Смарагдової мережі.

2.3.1. Природоохоронні території

На території Запоріжжя розташовано 13 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 1436,6 га, з них 1 загально-державного значення (загальногеологічний заказник «Дніпровські пороги») та 12 місцевого значення. Відсоток заповідності міста становить 4,34%.

Перелік об'єктів природно-заповідного фонду м. Запоріжжя

№	Назва об'єкту	Площа, га	Категорія об'єкту	Рік створення
1	Дніпровські пороги	1383	Загальногеологічний заказник	1974
2	Запорізький дитячий ботанічний сад	12	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	1984
3	Парк енергетиків	10,6		1984
4	Парк по вулиці Кремлівській	6,5		1984
5	Парк ім. Шевченка	5,2		1979
6	Парк «Алея слави»	5,1		1984
7	Дубовий гай «Старі дуби»	5		Пам'ятка природи
8	Балка Виноградна	5	Ботанічний заказник	1987
9	Парк залізничної станції «Запоріжжя-2»	3, 5	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	1984
10	Запорізький 700-річний дуб	0,5	Пам'ятка природи	1984
11	Стара груша-дичка	0,1	Пам'ятка природи	1982
12	Віковий дуб (с. Верхня Хортиця)	0,05	Пам'ятка природи	1971
13	Віковий дуб (ЦНПТІМЕЖ)	0,05	Пам'ятка природи	1972

Враховуючи те, що Запоріжжя є містом з великим промисловим комплексом із вже сформованою достатньо щільною забудовою, створення нових територій природно-заповідного фонду є неможливим та недоцільним. Тому, наразі, є пріоритетним подальше збереження та розвиток територій зелених насаджень міста.

2.4. Ґрунти

Ґрунт є невід'ємною складовою довкілля, але його функції значно різняться від функціонального призначення земель. На жаль, задекларовані у Земельному кодексі України нормативи міського стану ґрунтів опрацьовані лише для земель сільськогосподарського призначення.

До найпоширеніших ризиків деградації ґрунтів у міському середовищі, окрім механічного зняття верхнього родючого шару або його екранування, слід віднести процеси техногенного і селітебного забруднення, засмічення, засолення, переущільнення та біологічної деградації, спричинені як вище переліченими явищами, так і накопиченням шкідливої та патогенної мікрофлори. Забруднений ґрунтовий покрив поступово перетворюється на джерело надходження токсикантів до суміжних середовищ і природних вод, рослин, повітря.

На природне відтворення ґрунтів значною мірою впливає «запечаткування» ґрунтів, тобто скорочення відкритих ділянок ґрунтового покриву, особливо в центральних районах міста.

Одним з вагомих джерел аеротехногенного забруднення ґрунтів є автотранспорт. Його вклад в емісію забруднювачів в м. Запоріжжі складає від 40 до 60 відсотків. Внаслідок збільшення кількості автотранспорту і розвитку мережі автостоянок та АЗС, в міських ґрунтах зріс вміст нафтопродуктів і бенз(а)пірена.

Найбільшу небезпеку для навколишнього природного середовища становить забруднення ґрунтів важкими металами, засолення, ущільнення.

У структурі міста значні площі займають ґрунти з незадовільними властивостями (деградовані та інші малородючі ґрунти).

Розбудова схилкових земель негативно позначилась на стійкості агроландшафтів і зумовила значне техногенне навантаження на екосферу.

З метою моніторингу за забрудненням ґрунту міста відокремленим підрозділом «Запорізький міський відділ Державної установи «Запорізький обласний лабораторний центр МОЗ України», визначено 40 точок - на межі санітарно-захисної зони промислових підприємств, транспортних магістралей, парках, скверах, території житлової забудови, в тому числі і піску на громадських пляжах. Лабораторні дослідження проводилися на санітарно-хімічні (солі важких металів) показники.

Бойові дії на території Запорізької області постійно призводять до забруднення ґрунту та засмічення земель.

На підставі Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану, затвердженої наказом Міндовкілля від 04.04.2022 №167

Державна екологічна інспекція Південного округу регулярно проводить розрахунки збитків довкіллю внаслідок бойових дій. Визначається шкода від забруднення ґрунту і засмічення землі уламками боєприпасів та будівельних матеріалів. За оцінками Держекоінспекції з 24 лютого 2022 року по 1 грудня 2023 року збитки від забруднення ґрунтів у Запорізькій області складають майже 14 млрд. грн.

2.5. Кліматичні фактори

Місто Запоріжжя розташоване в північній частині Запорізької області, в степовій зоні на півдні України, клімат – степовий атлантико–континентальний. Ріка Дніпро розділяє місто на дві частини: правобережну і лівобережну.

Характер атмосферної циркуляції визначається частою зміною циклонів та антициклонів. Циклони приходять протягом року із заходу, північного та південного заходу та з півдня. Вони приносять з собою морські повітряні маси з Атлантики і Арктики. Вторгнення арктичних повітряних мас обумовлюють різкі похолодання. Морозна погода взимку є наслідком впливу Сибірського антициклонів, а засухи в літній період виникають під дією Азорського антициклонів.

Зима починається наприкінці листопада – на початку грудня. Вона помірно-холодна, малосніжна, переважає нестійка погода з чисельними відлигами, після яких відбуваються різкі похолодання. Весна зазвичай настає в першій декаді березня. Характерною особливістю весни є інтенсивне наростання тепла, завдяки цьому весняні процеси розвиваються швидко і весна зазвичай буває короткою. Літо переважно спекотне та сухе. В окремі періоди переміщення холодніших повітряних мас супроводжується активною грозовою діяльністю, виникають небезпечні метеорологічні явища: сильні зливи, шквали, град. Осінь зазвичай настає у третій декаді вересня. Для осені характерне повернення тепла на загальному фоні зниження температури та початок заморозків.

Середньорічна температура повітря $+10,4^{\circ}\text{C}$. Середня температура повітря найтеплішого місяця (липня) $+23,5^{\circ}$, а найбільш холодного (січня) – $2,5^{\circ}$ морозу. Абсолютний максимум температури повітря був зареєстрований 11 серпня 2010 року коли повітря прогрілося до $+40,0^{\circ}$. Абсолютний мінімум – $31,8^{\circ}$ морозу зареєстрований 10 січня 1940 року.

Тривалість безморозного періоду в середньому 200 днів. Перші морози бувають у другій половині жовтня. Закінчуються морози наприкінці квітня.

Середньорічна швидкість вітру $1,5$ м/с. Переважають вітри північного напрямку. Максимальна швидкість вітру в 1969 році досягала 40 м/с.

Річна кількість опадів в середньому 527 мм. Випадіння опадів взагалі відрізняється нерівномірністю і значними коливаннями їх кількості, що приводить до нерівномірного зволоження в різні роки. Протягом року опади теж випадають нерівномірно, за рахунок сильних злив більше їх у теплий період року. Середньорічна відносна вологість повітря становить 73% .

2.6. Поводження з відходами

Однією з основних особливостей індустріального комплексу м.Запоріжжя є масштабність ресурсовикористання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки регіону що зумовлює значному утворенню і накопиченню відходів виробництва і споживання. І хоч певна частина відходів у процесі виробництва переробляється і використовується в якості вторинних ресурсів, переважна їх кількість нагромаджується на полігонах та у шламонакопичувачах.

На сьогодні в місті відходи розміщуються на наступних полігонах: полігон твердих побутових відходів № 1 (далі – ТПВ №1) (площа – 47,1 га), накопичувач-випарювач ПАТ «Мотор Січ» (1,55 га), полігон ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» (2,5 га), полігон промислових відходів у б. Середня (загальна площа - 221 га). На території б. Середня розташовані ділянки наступних підприємств - користувачів: ПАТ «Запоріжсталь» (3 ділянки загальною площею 112,8 га), ПрАТ «Запоріжжкокс» (45,8 га), ПрАТ «Дніпроспецсталь» (2 ділянки загальною площею 40,69 га), АТ «Запорізький завод феросплавів» (15,5 га), ТОВ «Технопромекекспорт» (6,0 га). Також, на території міста знаходиться відстійник-шламонакопичувач б. Капустянка (площа 148,46 га), який входить до комплексу позамайданчикового шламовидалення ПАТ «Запоріжсталь».

За інформацією Головного управління статистики у Запорізькій області у 2022 році в м.Запоріжжі утворено відходів I–IV класів небезпеки - 1705,4 тис. т; підготовлено до утилізації та утилізовано - 553,3 тис. т, у тому числі утилізовано - 553,1 тис. т; видалено в спеціально відведені місця та об'єкти - 843,8 тис. т; спалено - 0,2 тис. т.

Утворення та поведження з відходами на основних підприємствах забруднювачах, тис. тон

Назва підприємства	Утворено протягом року	Передано для утилізації	Передано для видалення	Видалено	Утилізовано
ПАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь»	1086,430	16,556	1,032	234,123	468,005
ПрАТ «Запоріжжкокс»	9,798	1,388	0,169	8,422	0
ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат»	3,714	2,194	0,061	1,459	0
АТ «Запорізький завод феросплавів»	37,219	1,347	0,068	33,732	2,07
ПрАТ «Запоріжсклофлюс»	0,340	0,153	0,188	0	0
ПрАТ «Запорізький Абразивний комбінат»	4,085	3,550	0,449	0	0,02

Таблиця заповнена за даними узагальнення звітів про утворення та поведження з відходами підприємств № 1 – відходи (річна).

За результатами виконання промисловими підприємствами природоохоронних заходів на полігонах промислових відходів звільнилася

частина території від відходів, зменшилася кількість відходів за рахунок їх утилізації або повернення у виробничий процес.

Однак, кількість відходів виробництва, що розміщуються на полігонах, залишається значною. З метою вирішення цієї проблеми на підприємствах продовжується впровадження заходів по зменшенню кількості утворення і розміщення та збільшенню кількості повторного використання відходів.

Власниками полігонів щоквартально проводяться дослідження поверхневих, ґрунтових підземних вод та ґрунтів.

Промисловими підприємствами міста природоохоронні заходи здійснювались за рахунок власних коштів.

Для удосконалення роботи у сфері поводження з ТПВ в місті шляхом об'єднання Запорізького комунального автотранспортного підприємства 082801 «Комунсантрансекологія» та німецької фірми «REMONDIS» у 2008 році було створено спільне українсько-німецьке підприємство «Ремондіс Запоріжжя» (нині правонаступник – ТОВ «ВЕЛЬТУМ-Запоріжжя»).

З метою приведення міста до належного санітарного стану підприємством було придбано та встановлено на території міста контейнери для роздільного збирання ТПВ та для остаточних відходів. Також, у серпні 2009 року на полігоні ТПВ № 1 введено в експлуатацію лінію по сортуванню ТПВ, для сортування вторинної сировини з контейнерів під ресурсоцінні матеріали. Потужність лінії складає 100 тис. тон на рік.

На теперішній час вивіз та розміщення твердих побутових відходів здійснюється на єдиному діючому полігоні ТПВ № 1, який розташовано поблизу селища Леваневського. Полігон ТПВ № 1 експлуатується з 1952 року.

Проблемою є відсутність потужностей для безпечного розміщення ТПВ у правобережній частині міста. Полігон ТПВ № 2, який обслуговував правобережну частину міста, був закритий у лютому 2007 року, оскільки вичерпав свої можливості.

Для будівництва полігону ТПВ № 3 на території Сонячної сільської ради Запорізького району Запорізької області відведено земельну ділянку площею 27 га та отримано Державний акт на право постійного користування земельною ділянкою. Роботи з будівництва полігону ТПВ №3 тривають.

**Підприємства - основні накопичувачі промислових відходів
(за даними статзвітності № 1-відходи)**

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
1	ПАТ Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь»	Шлами очищення колошникового газу, що утворюються в процесі виробництва чавуну і сталі	4	687716,653	98367,521	690068,032	Комплекс позамайданчикового шлаковидалення ПАТ «Запоріжсталь»
		Відходи знезараження та (або) очищення вод стічних	4	37621330,490	0	37621330,490	Комплекс позамайданчикового шлаковидалення ПАТ «Запоріжсталь»
		Матеріали та вироби з вогнетривів зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	4	537732,929	26750,342	546097,879	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Відходи виробничо-технологічні інші, не позначені іншим способом	4	8232495,637	58440,369	8290936,006	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Шлам абразивний	3	805,303	10,686	815,389	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т*	Місце накопичення відходів
		Вироби абразивні некондиційні	4	32,883	3,028	32,939	Ділянки полігону пром-відходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Пил полірувальних кругів	4	66,876	0,126	67,1	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
		Шлаки сталеплавильні мартенівські	4	27297535,26	184999,801	27464842,138	Ділянки полігону промвідходів б. Середня ПАТ «Запоріжсталь»
2	ПрАТ «Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» ім. А.М. Кузьміна»	Шлак паливний	4	2055,8	90	2145,8	Полігон промислових відходів ділянка № 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Вироби абразивні некондиційні	4	814,866	8,481	823,347	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Шлам масло-, водовідокремлювачів	3	5242,26	0	5242,26	Полігон промислових відходів ділянка

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
							№ 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Шлаки електросталеплавильні спеціальні	4	7000000	19176,392	7000000	Полігон промислових відходів ділянка № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Шлаки електросталеплавильні спеціальні	4	4158420,303		4177596,695	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Шлам, який утворюється під час шліфування, хонінгування	4	3439,051	13,006	3452,057	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Відходи змішані будівництва та знесення будівель і споруд	4	16743,477	0	16743,477	Полігон промислових відходів ділянка № 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Окалина прокатного та ковальського-пресового виробництва	4	37177,152	48,99	37226,142	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітнього періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітнього року, т*	Місце накопичення відходів
		Відсів вапняковий у т.ч. вапняково-сірчаний та вапняково-магнієвий	4	52517	880	53397	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Матеріали, речовини чи продукти, які виробник оголошує відходами, що не позначені іншим способом	4	703349,187	6319,05	709668,237	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Крихта з цеху шліфувальних валків	4	5268,481	135,615	5404,096	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Шлам, що утворюється від освітлення води	4	68837,234	141,242	68978,476	Полігон промислових відходів ділянка № 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Шлам очищення колошникового газу, що утворюється у процесі виробництва чавуну та сталі	4	4837563,614	397,515	4837961,129	Полігон промислових відходів ділянка № 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Пил доменних печей (пил колошниковий), що утворюється у процесі виробництва чавуну та сталі	4	489090,256	942,42	490032,676	Полігон промислових відходів ділянка

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т*	Місце накопичення відходів
							№ 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Брухт вогнетривких виробів інший	4	444278,772	24,958	444303,73	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Крихта металева, що утворюється у процесі прокатного виробництва	4	173127,76	600	173727,76	Полігон промислових відходів ділянка № 2 та № 3 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Стрижні та форми ливарні, які піддавалися заливанню, що містять органічні зв'язувальні речовини	4	537,62	0,71	537,62	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені	4	41,5	0	41,5	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»
		Футерування інші відпрацьовані (захисний чохол термопари)	4	0,079	0,01	0,079	Полігон промислових відходів ділянка № 2 ПрАТ «Дніпроспецсталь»

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т*	Місце накопичення відходів
3	АТ «Запорізький завод феросплавів»	Пил газоочисних установок, що утворюється у процесі виробництва феросплавів	3	247207,370	0	247207,370	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Пил газоочисних установок, що утворюється у процесі виробництва феросплавів	4	150835,291	4778,59	153850,791	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлами газоочисних установок, що утворюються у процесі виробництва феросплавів	3	259496,690	0	259496,690	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлами газоочисних установок, що утворюються у процесі виробництва феросплавів	4	178207,270	4003	182210,27	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлаки феросплавні не металургійного використання інші	4	11133281,891	16546,33	11149700,341	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали, речовини чи продукти, які виробник або постачальник оголошує відходами, що не позначені іншим способом (виробниче сміття)	3	37039,400	0		Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали, речовини чи продукти, які виробник або постачальник оголошує	4	69145,056	9639,94	78784,996	Полігон промислових відходів б. Середня

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т*	Місце накопичення відходів
		відходами, що не позначені іншим способом (виробниче сміття)					АТ «ЗФЗ»
		Шлак паливний	4	1290,419	25,38	1323,599	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені (рукава фільтрувальні відпрацьовані)	4	366,680	4,52	371,2	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Пил полірувальних кругів	4	3,073	0,47	5,543	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Відходи змішані будівництва та знесення будівель і споруд	4	13630,014	598,85	14228,864	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлам масло-, водовідокремлювачів	4	225,660	2,26	227,92	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлам, що утворюється від освітлення води	4	1880,000	15	1895	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітнього періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітнього року, т*	Місце накопичення відходів
		Матеріали абразивні та вироби з них зіпсовані, забруднені або неідентифіковані, які не можуть бути використані за призначенням	4	0,629	0,03	0,659	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Відсів вапняковий, у т.ч. вапняково-сірчаний та вапняково-магнієвий	4	142877,920	0	142877,92	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Абсорбенти зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені	4	6,720	1,240	7,96	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
		Шлами феросплавного виробництва	4	180,200	0	180,2	Полігон промислових відходів б. Середня АТ «ЗФЗ»
4	ПрАТ «Запоріжжкокс»	Матеріали та вироби з вогнетривів зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	4	23265,132	1599,2	24864,332	Полігон промислових відходів б. Середня ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Каталізатори відпрацьовані у процесах коксохімічного виробництва	4	0,090	0	0,09	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітного періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітного року, т*	Місце накопичення відходів
		Відходи змішані будівництва та знесення будівель та споруд	4	267829,951	6624,91	274454,861	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи, одержані в процесі очищення вулиць, місць загального використання, інші	4	67024,622	167,4	67192,022	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Шлам масло-, водовідокремлювачів	4	48,100	0	48,1	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи промислово-технологічні, інші, позначені іншим способом, або від комбінованих процесів виробництва	4	181,980	30,15	212,13	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Матеріали абразивні та вироби з них зіпсовані, забруднені або не індексовані, які не можуть бути використані за призначенням	4	2,679	0	2,679	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т*	Місце накопичення відходів
							ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Матеріали фільтрувальні зіпсовані, відпрацьовані чи забруднені (відпрацьовані рукавні фільтри)	4	2,730	0	2,73	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Суміш ґрунту та каміння (відпрацьований залізничний баласт)	4	273,580	0	273,58	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
		Відходи збагачення вугілля, переробленого на збагачувальних та брикетних фабриках	4	12869,788	0	12869,788	Полігон промислових відходів б. Середня, ділянка ПрАТ «Запоріжжкокс»
5	ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат»	Шлаки титано-магнієві (перше та друге плавлення), що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	4	4924,227	32,325	4956,552	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітнього періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітнього року, т*	Місце накопичення відходів
		Плав хлористий, який містить хром, марганець, виробництва титану	3	268025,735	1111,35	269137,085	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Солі тверді, які містять хлориди, фториди та інші галогеновані тверді солі, відпрацьовані	3	28088,312	108,47	28196,782	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Дрос та шлаки зняті (перше та друге плавлення), що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	3	8613,858	82,41	8671,408	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Зола та залишки інші, які містять в основному титан, що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	3	48,49	0	48,49	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Матеріали деревинні зіпсовані, забруднені або неідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	4	190,335	3,025	193,36	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Відходи очищення газу тверді, що утворюються у термічних процесах металургії металів кольорових інших	4	2297,06	189,55	2486,61	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Матеріали та вироби з вогнетривів зіпсовані, забруднені або не ідентифіковані, їх залишки, які	4	3758,15	77,27	3823	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК

№ з/п	Підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Фактично утворилось відходів на підприємстві за 2022 рік (звітний), т*	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т*	Місце накопичення відходів
		не можуть бути використані за призначенням					
		Литво металів кольорових некондиційне	4	1,310	0	1,31	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК
		Шлам від очищення вод стічних неспецифічних промислових	4	85935,745	1384,27	87320,015	Відвальне господарство (полігон) ЗТМК

* - наведенні дані з урахуванням показників зазначених в статистичній звітності № 1 - відходи річна

«Звіт про утворення та поводження з відходами»;

** - інформація відсутня

2.7. Демографічна ситуація і здоров'я населення

Станом на 01.01.2022 (останні наявні статистичні дані) у м.Запоріжжі чисельність наявного населення становила 710,052 тис. осіб, середньорічна чисельність - 716,382 тис. осіб. За 2021 рік чисельність населення зменшилася на 12661 особу, у т.ч. за рахунок природного скорочення на 11495 осіб, міграційного - на 1166 осіб.

Демографічні дані по м.Запоріжжю

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Всього наявного населення, тис. осіб	750,685	745,432	738,728	731,922	722,713	710,052
Загальний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	-6,242	-5,253	-6,704	-6,806	-9,209	-12,661
Природний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	-5,055	-5,332	-6,088	-6,404	-7,866	-11,495
Міграційний приріст, скорочення (-) населення, тис. осіб	-1,187	-0,079	-0,616	-0,402	-1,343	-1,166
Кількість живонароджень, тис. осіб	6,219	5,691	4,980	4,563	4,061	3,707
Кількість померлих, тис. осіб	11,274	11,023	11,068	10,967	11,927	15,202

Амбулаторну медичну допомогу в м.Запоріжжі здійснюють 5 центрів первинної медико-санітарної допомоги, до складу яких входять 58 амбулаторій сімейного лікаря. Кількість населення, що обслуговується первинною ланкою за деклараціями, складає 486903 особи, з них 100488 - діти.

Особливого лікарського догляду на первинному рівні потребують діти у віці до 1 року. За 9 місяців 2023 року отримали лікарські засоби, спеціальне харчування та вироби медичного призначення при окремих захворюваннях та станах 2205 осіб.

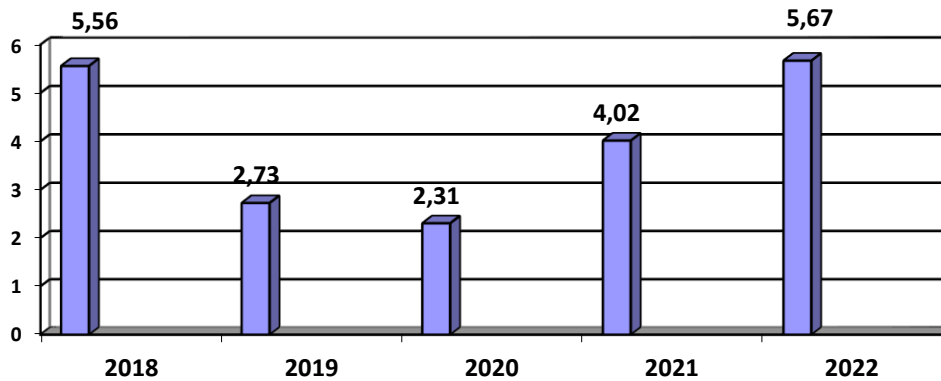
Надання невідкладної медичної допомоги на первинному рівні забезпечується пунктами невідкладної медичної допомоги для дорослого та дитячого населення у ЦПМСД, які надають медичну допомогу пацієнтам вдома та при безпосередньому зверненні незалежно від місця проживання та реєстрації. За 2020 рік пунктами обслуговано 35904 виклики з невідкладної медичної допомоги, за 2021 – 47865, за 2022 – 24505, за 9 місяців 2023 – 16718.

Стаціонарну допомогу надають 13 закладів охорони здоров'я (10 лікарень, з яких 3 - багатoproфільні, в тому числі 1 – дитяча, 3 пологових будинки) та 2 стоматологічні поліклініки.

Основними показниками стану здоров'я населення та ефективності медичної допомоги є показники захворюваності на соціально значущі захворювання та малюкова смертність.

Показник малюкової смертності:

Показник, (%)	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
	5,56	2,73	2,31	4,02	5,67

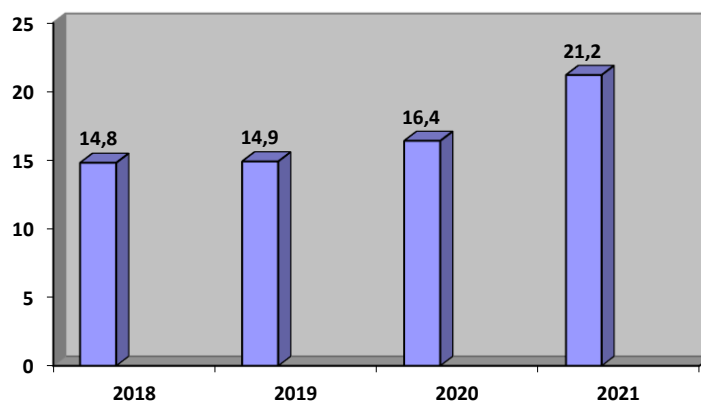
Показник загальної смертності по місту залишається високим, що значною мірою зумовлено старінням населення, захворюваннями, які можуть мати відношення до забруднення довкілля. До таких захворювань слід віднести захворювання органів дихання (хронічний бронхіт та астма), інфекційні захворювання та новоутворення, захворювання системи кровообігу, зокрема ішемічна хвороба серця.

Показник загальної смертності та народження:

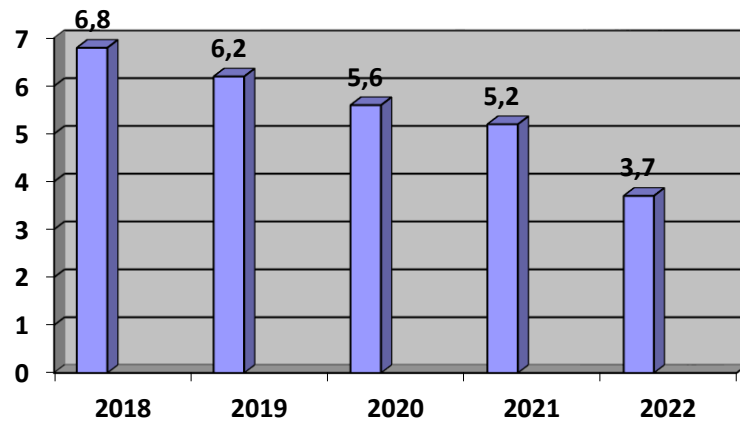
Показник, (%):	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
загальної смертності	14,8	14,9	16,4	21,2	*
народження	6,8	6,2	5,6	5,2	3,7

*інформація відсутня

Смертність в м.Запоріжжі в 2018 – 2021 роках (%)

Народжуваність у м.Запоріжжі в 2018 – 2022 рр. (%)

Проаналізувавши результати соціально-гігієнічного моніторингу основних (індикативних) показників санітарно-епідемічного благополуччя населення м.Запоріжжя, Відокремлений підрозділ «Запорізькій відділ ДУ «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» констатує.

Динаміка і тенденція захворюваності м. Запоріжжя, в основному, така ж сама, як у країні та Запорізькій області.

Особливої уваги потребують заходи щодо профілактики, раннього виявлення та лікування соціально небезпечних захворювань. Показник захворюваності на туберкульоз в місті за 2020 рік склав 56,6 на 100 тисяч населення, за 2021 – 37,1, за 2022 – 32,6. Одним із заходів ранньої діагностики туберкульозного інфікування та ранніх форм туберкульозу є проведення туберкулінодіагностики. У 2021 році проведено туберкулінодіагностику 70768 дітям та підліткам, у 2022 році – 40978, за 9 місяців 2023 року – 26082.

Загальна інфекційна захворюваність за звітний період у 2,1 рази нижче рівня 2021 року. Відповідно до моніторингових даних за звітний період інфекційними та паразитарними хворобами перехворіло 107615 мешканців міста проти 230028 осіб торік (показник захворюваності на 100 тис. населення становив 15155), із них 97,6% припадає на гострі респіраторні вірусні інфекції, у т.ч. COVID-19.

У 2022 році на COVID-19 у м.Запоріжжі захворіло 29373 особи, показник захворюваності склав – 3997,5 на 100 тис населення, що в 2,2 рази нижче показника 2021 року (8672 на 100 тис населення). Найбільш вразливою групою населення до COVID-19 виявилися особи у віці 60-69 років. За звітний період питома вага захворілих дітей складає 6,6% проти 18% у 2021 році.

Показник захворюваності серед жіночого населення переважав захворюваність серед чоловіків (жінки - 59,3 %, чоловіки - 40,7 % відповідно).

У 566 випадках захворювання на COVID-19 мало летальний наслідок. Смертність склала 1,9% проти 4,6% у минулому році. Майже в 100% випадків усі померлі мали хронічні захворювання серцево-судинної системи, органів дихання, цукровий діабет.

Захворюваність на гострі кишкові інфекції в 2022 році на 16% менше показника минулого року, зареєстровано 1336 випадків захворювання (2021 рік – 1634 випадки), показники захворюваності склали 188,1 на 100 тис. нас. та 222,4 на 100 тис. нас. в 2021 році відповідно.

2.8. Прогнозні зміни стану довкілля м. Запоріжжя, якщо документ державного планування не буде затверджено

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік визначає такі пріоритетні напрямки, як впровадження енергоефективних та ресурсоощадних заходів і збереження екологічного балансу та захист довкілля.

Програма є комплексним планувальним документом, а досягнення її цілей забезпечить реалізація низки заходів, у тому числі й передбачених цільовими місцевими програмами. Серед таких програм є ті, що безпосередньо спрямовані на поліпшення стану навколишнього середовища, зокрема Програма «Про фінансування природоохоронних заходів за рахунок екологічних надходжень на 2024-2026 роки», Програма розвитку та обслуговування зеленого господарства міста на 2023-2025 роки тощо.

У разі не затвердження Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік та відповідних міських цільових програм не будуть здійснені заходи, спрямовані на відновлення та розвиток міста та не буде підстав для очікування позитивного впливу на стан довкілля, умов життя та здоров'я населення.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Очікується, що виконання заходів, передбачених Програмою, дозволить позитивно впливати на загальний екологічний стан міста, умови життєдіяльності, здоров'я та добробут населення. Зокрема, такі заходи на наступні складові довкілля:

Атмосферне повітря:

- оновлення міського пасажирського електро- та автотранспорту;

Водні ресурси:

- реконструкція та будівництво мереж тепло-, водозабезпечення і водовідведення міста із застосуванням енергозберігаючих технологій;
- поліпшення стану водних об'єктів, ліквідація негативних факторів впливу на навколишнє природне середовище.

Біологічне різноманіття:

- охорона та відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття.

Здоров'я населення:

- забезпечення організації та ефективного функціонування системи закладів охорони здоров'я в місті Запоріжжі.

Енергозбереження:

- реалізація заходів з енергоефективності з використанням сучасних інноваційних технологій, раціональне використання енергоресурсів у житлово-комунальному господарстві; посилення системи контролю за використанням енергоресурсів.

Поводження з відходами:

- удосконалення системи поводження з відходами.

Техногенна та екологічна безпека:

- посилення системи запобігання, реагування та ліквідації наслідків надзвичайних погодних явищ організація та забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій, а також під час можливого ведення воєнних дій; забезпечення навчання з питань цивільного захисту посадових осіб виконавчих органів міської ради та суб'єктів господарювання комунальної власності; здійснення підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях; створення і використання місцевого матеріального резерву для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

У Програмі не передбачені заходи, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ).

Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б спричинити негативний вплив на наявні об'єкти рекреації та культурно-історичної спадщини.

Програма також спрямована на підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Результативність таких заходів важко визначити й оцінити, але від них можна очікувати тільки позитивних змін у поведінці громадян та їх ставленні до довкілля і свого здоров'я.

Тому при успішній реалізації заходів Програми можна очікувати зниження техногенного навантаження на міське середовище і як наслідок - позитивних змін у здоров'ї громадян та екосистемах міста.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

До головних екологічних проблем м.Запоріжжя можна віднести наступні:

✓ забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту.

Наявність в Запоріжжі потужного промислового потенціалу призводить до значних обсягів викидів у атмосферне повітря. Ситуація загострюється кліматичними особливостями регіону та існуючою забудовою міста.

Основними чинниками забруднення атмосферного повітря міста продовжують залишатися:

- застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують підприємства, і які вже не в змозі забезпечити дотримання встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

- ворожі снаряди, які влучають у нашу критичну інфраструктуру, житлові будинки та промислові підприємства. Це призводить до додаткового забруднення атмосферного повітря небезпечними речовинами;

- великі обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел, які сприяють значній загазованості житлових районів.

Автомобільний транспорт є джерелом небезпечних хімічних забруднень атмосферного повітря. На рівень забруднення викидами від транспортних засобів впливають інтенсивність та умови їхнього руху. Рівень загазованості залежить від кількості перехресть, від інтенсивності руху автомобілів, ширини і рельєфу вулиць, швидкості вітру тощо. Істотним є вплив дорожніх умов, як постійних, до яких відносять склад дорожнього покриття, план траси, подовжній і поперечний профіль, ширину проїзної частини, перетинання доріг, так і перемінних (ступінь рівності дорожнього покриття, коефіцієнт зчеплення коліс з дорогою, видимість дороги тощо).

- збільшення кількості і погіршення технічного стану автомобільного парку, незадовільна якість палива, відставання темпів розвитку вулично-шляхової мережі, труднощі обліку великої кількості автотранспорту як джерела забруднення атмосфери (приватний автотранспорт, транзит).

У рамках виконання Програми не передбачається створення нових підприємств із значними обсягами викидів у атмосферне повітря. Навпаки через ведення бойових дій значна частина підприємств скоротила обсяги виробництва або призупинила свою діяльність. Разом з тим, реалізація окремих завдань Програми дасть змогу скоротити обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря і таким чином поліпшити його якість. Зокрема, цьому має сприяти реалізація завдань з підвищення енергоефективності підприємств та поліпшення матеріально-технічної бази підприємств; заходи з енергоефективності та енергозбереження (термомодернізація будівель зменшить використання карбонових енергоносіїв), розвиток електротранспортних мереж, розширення зелених зон та загальне озеленення міста, розвиток та поліпшення стану дорожньої мережі (зменшить затори та впорядкує швидкість автомобілів).
 ✓ забрудненням водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства.

Причиною неякісного очищення стічних вод на очисних спорудах підприємств житлово-комунального господарства є застарілі технології, фізична і моральна зношеність обладнання і споруд, несвоєчасне проведення поточних і капітальних ремонтів, відсутність матеріальних ресурсів для оновлення, реконструкції, розширення та підтримання в належному стані очисних споруд.

Реалізація Програми не спричинить погіршення стану водних ресурсів. Очікуваний її вплив буде нейтральним, проте негативного впливу виключати не можна, але якщо такий і буде, то він буде обмеженим і короткочасним. Разом з тим, Програма передбачає упорядкування існуючих систем водовідведення та покращення стану каналізаційних мереж і споруд, що матиме позитивний вплив на екологічний стан і якість поверхневих водних об'єктів.

✓ поводженням з відходами I-III класів безпеки.

У м.Запоріжжі зосереджено значну кількість підприємств важкої промисловості. У зв'язку з цим складною залишається проблема накопичення відходів.

Масштабність ресурсовикористання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки міста в цілому сприяють значному утворенню і накопиченню відходів

виробництва і споживання. З метою зменшення обсягів розміщених відходів, які утворюються практично на всіх підприємствах - основних забруднювачах, підприємствами здійснюються заходи з подальшої їх утилізації, оброблення (перероблення).

✓ утилізація відходів металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості.

На території міста знаходиться значна кількість підприємств хімічної, машинобудівної, важкої промисловості та підприємств з виробництва та розподілення електроенергії, газу, тепла, води та гірничодобувного комплексу.

Для зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище в результаті розміщення відходів, які утворюються в процесі виробництва металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, суб'єктами господарювання здійснюються заходи з подальшої їх утилізації, оброблення (перероблення) або знешкодження.

Питання накопичення та утилізації промислових відходів має загальнодержавне значення, оскільки більша частина відходів містить шкідливі для навколишнього природного середовища та людини речовини. Вирішення проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин та отримання при цьому корисних продуктів як економічного ефекту.

✓ значний ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного, техногенного та іншого характеру.

Через російську збройну агресію погіршується стан атмосферного повітря відбувається забруднення та засмічення земель.

Все це, прямо чи опосередковано негативно впливає на стан здоров'я людей громади та погіршує екологічну ситуацію.

З метою зменшення негативних наслідків воєнних дій головним пріоритетом виконання Програми визначено забезпечення оборони та безпеки територіальної громади.

Негативний вплив на здоров'я населення від впровадження заходів документа державного планування не очікується.

У Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування

Програму розроблено з урахуванням основних державних пріоритетів і зобов'язань у сфері охорони довкілля. Такі пріоритети і зобов'язання визначені законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», Водним, Лісовим та Земельним кодексами України тощо.

Цілі Програми кореспондуються із стратегічними цілями з охорони довкілля і охорони здоров'я населення та реалізовуватимуться відповідно до:

- Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 №443-р;
- Плану заходів щодо виконання реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 №935-р;
- Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 №271-р;
- Рішення національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 №111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері на першочергові заходи щодо їх нейтралізації»;
- Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 №695;
- Цілій Сталого розвитку, затверджених 70-ю сесією Генеральної асамблеї ООН (резолуція від 25.09.2015 70/1), з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку»;
- Ріо – Конвенцією та інших міжнародних угод природоохоронного спрямування;
- Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 щодо Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року;
- Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179;
- Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 02.06.2021 № 225/2021;
- інших нормативно-правових актів.

Правові засади в сфері поводження з відходами забезпечуються Законами України «Про відходи», «Про управління відходами», розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року» та іншими законодавчими актами, які розроблено для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами.

Процедура ОВД

Напрями діяльності Програми реалізуються через здійснення конкретних заходів. Серед цих заходів можуть бути заходи, які, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Для таких заходів має бути здійснена процедура оцінки впливу на довкілля.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

Можливі наслідки від реалізації Програми для довкілля та здоров'я населення, для територій з природоохоронним статусом, вказані у нижченаведеній таблиці. Очікуваний вплив кожного типу діяльності, що вказаний у Програмі, визначено стосовно кожного екологічного компоненту, зазначеного в Законі про СЕО. Відповідно до пункту 6 ст. 1 наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення означають «будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів». Узагальнені висновки щодо можливих наслідків від реалізації Програми для довкілля та здоров'я населення також наведено в таблиці.

Більшість заходів Програми не матимуть негативного впливу на довкілля і здоров'я населення, багато заходів матимуть позитивний вплив і лише деякі заходи ймовірно матимуть помірний негативний вплив.

Ймовірні наслідки для довкілля та здоров'я населення виконання завдань, передбачених Програмою

Ймовірні наслідки		Негативний вплив			Пом'якшення стану
		Так	Ймовірно	Ні	
Повітря					
1	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?			X	
2	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?			X	
3	Погіршення якості атмосферного повітря?			X	
4	Появу джерел неприємних запахів?			X	
5	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?			X	
Водні ресурси					
6	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води?			X	
7	Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)?			X	
8	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?			X	
9	Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення?			X	
10	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?			X	

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
11 Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)?			X	
12 Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?			X	
13 Порушення гідрологічного та гідохімічного режиму малих річок регіону?			X	
14 Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод?			X	
15 Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?			X	
16 Забруднення підземних водоносних горизонтів?			X	
Відходи				
17 Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?			X	
18 Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?			X	
19 Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?			X	
20 Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?			X	
21 Утворення або накопичення радіоактивних відходів?			X	
Земельні ресурси				
22 Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару?			X	
23 Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів?			X	
24 Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу?			X	
25 Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури?			X	
26 Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель?			X	
27 Виникнення конфліктів між ухваленими цілями стратегії та цілями місцевих громад?			X	
Біорізноманіття				
28 Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?			X	

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
29 Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві?			X	
30 Порухення або деградацію середовищ існування диких видів тварин?			X	
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
31 Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей?			X	
32 Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини?			X	
33 Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)?			X	
Населення та інфраструктура				
34 Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території?		X		
35 Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі?			X	+
36 Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків?			X	+
37 Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень?		X		+
38 Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги?			X	
39 Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей?			X	
Екологічне управління та моніторинг				
40 Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?			X	
41 Погіршення екологічного моніторингу?			X	
42 Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?			X	
43 Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?			X	
Інше				
44 Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?			X	
45 Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?			X	
46 Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії?			X	
47 Суттєве порушення якості природного середовища?			X	
48 Поява можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому?			X	

Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	Так	Ймовірно	Ні	
49 Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			X	

**Висновки щодо можливих наслідків від реалізації
Програми для довкілля та здоров'я населення**

Атмосферне повітря	Програма не передбачає створення нових об'єктів із збільшенням викидів у атмосферу. Програма декларує збереження екологічного балансу та захист довкілля. Реалізація Програми приведе до зменшення викидів у атмосферу, в тому числі й парникових газів, що, серед іншого, також матиме позитивний вплив як фактор протидії змінам клімату.
Водні ресурси	Програма не передбачає створення нових об'єктів із збільшенням скидів зворотних вод у водні джерела та інші заходи, що можуть спричинити негативний вплив на стан водних об'єктів. Програма передбачає «упорядкування існуючого водовідведення, покращення стану каналізаційних мереж та споруд на них; Виконання завдань Програми сприятиме поліпшенню якості водних джерел та позитивно вплине на гідрологічний режим території.
Відходи	Програма передбачає низку завдань, виконання яких пов'язано з виробництвом відходів (зокрема, капітальні, поточні ремонти та реконструкції тощо). Збільшення кількості відходів може бути за рахунок розчистки та утилізації зруйнованих або пошкоджених об'єктів внаслідок ворожих обстрілів. Водночас, Програма передбачає удосконалення поводження з відходами.
Земельні ресурси	Програма не передбачає діяльності, яка може змінити характеристики рельєфу, посилити вітрову чи водну ерозію ґрунтів, чи спровокувати зсуви та провали. Перед проведенням будь-яких робіт, пов'язаних з впливом на земельні ресурси, будуть проведені вишукувальні роботи, в результаті яких визначиться необхідність зняття родючого шару ґрунту (за наявності) або відсутність такої необхідності.
Біорізноманіття	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б вплинути на видове і біотопне різноманіття та зміну наявних територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Програма передбачає подальше впорядкування та розвиток зелених насаджень міста, що матиме позитивний ефект для здоров'я населення та розширить території оселищ для представників пернатої фауни.
Природоохоронні території і об'єкти	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б погіршити стан і площу наявних територій і об'єктів природно-заповідного фонду.
Рекреаційні зони та культурна спадщина	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б спричинити негативний вплив на наявні об'єкти рекреації та культурно-історичної спадщини.
Населення та інфраструктура	Програма не передбачає завдань і діяльності, які могли б спричинити негативний вплив на здоров'я і благополуччя населення міста.

	Програма передбачає відновлення пошкоджених житлових будинків, об'єктів критичної, соціальної інфраструктури та створення умов для повернення людей.
Екологічне управління та моніторинг	Програма не передбачає змін у механізмах та інструментах екологічного контролю і моніторингу, які могли б погіршити стан екологічної безпеки. Програма передбачає продовження енергомоніторингу та управління споживанням енергетичних ресурсів бюджетними установами міста, що посилить систему екологічного управління й моніторингу.

Аналіз завдань, цілей та очікуваних результатів Програми не дав підстав для визначення: вторинних екологічних наслідків її реалізації; кумулятивних екологічних та синергічних екологічних наслідків.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Рівень деталізації Програми економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік – це головним чином рівень визначення цілей і завдань. У свою чергу Програма складається з пріоритетів та напрямків діяльності по всіх сферах міського господарства та корелюється з бюджетом та бюджетними програмами в частині завдань і заходів та інвестиційних проєктів (які за необхідністю проходять процедуру СЕО, ОВД).

У попередньому розділі проаналізовано та охарактеризовано ймовірні наслідки для довкілля, в тому числі й для здоров'я, які можуть бути результатом впровадження Програми. Зауважимо, що переважна більшість з них є нейтральними або позитивними стосовно довкілля. Реалізація передбачених Програмою інфраструктурних проєктів (зокрема, проєктів будівництва, енергомодернізації будівель житлового фонду та громадських споруд, ремонту та реконструкції доріг тощо) матиме негативний вплив на певні компоненти навколишнього природного середовища, але такий вплив буде точковим, короточасним та контрольованим. Реалізація заходів має здійснюватися при неухильному дотриманні вимог чинного законодавства й регуляторної бази і тому не спричинить понаднормативного впливу на довкілля.

Для запобігання та мінімізації негативних наслідків для довкілля в Програмі передбачені загальні цілі або завдання, які будуть трансформовані в конкретні заходи при реалізації Програми, а саме в наступних сферах:

- атмосферне повітря: скорочення викидів в атмосферне повітря за рахунок оновлення рухомого складу міського транспорту (придбання нової, сучасної, економічної та екологічної техніки: багатомісні електробуси та тролейбуси з автономним ходом); ремонт теплових мереж, технологічного устаткування тощо, що дозволить знизити навантаження на атмосферне повітря, за рахунок зменшення витрат палива (реконструкція теплових мереж від 2ТК-116 до 2ТК-117 по вул. Сталеварів); будівництво та реконструкція доріг (реконструкція вул. Шевченка від вул. 8 Березня до вул. Солідарності і вул. Солідарності від вул. Шевченка до вул. Калібрової) після ремонту та реконструкції доріг середня

швидкість руху автотранспорту зросте, заторів стане менше, а отже зменшиться використання палива і викидів його згорання;

- земельні ресурси – позитивні наслідки за рахунок виконання заходів із запобігання забрудненню ґрунтів стічними водами;

- водні ресурси: запобігання виникненню аварійних ситуацій на каналізаційних спорудах та насосних станціях та недопущення скиду неочищених стічних вод на поверхню ґрунту та до р.Дніпро (придбання технологічного обладнання для каналізаційних насосних станцій та мереж каналізації для заміни такого, що використало свої технічні можливості; придбання технологічного обладнання для каналізаційних очисних споруд ЦОС-1 для заміни такого, що використало свої технічні можливості);

- біорізноманіття: відтворення біологічного та ландшафтного різноманіття, покращення стану зелених насаджень;

- відходи: подальше вдосконалення раціонального використання та зберігання побутових відходів за рахунок раціонального використання і зберігання побутових відходів (рекультивация полігону твердих побутових відходів №2 м.Запоріжжя); придбання машини для збору, транспортування та складування відходів розчищення зелених насаджень й обладнання для перероблення відходів розчищення зелених насаджень тощо;

- екологічне управління та моніторинг: енергомоніторинг та управління споживанням енергетичних ресурсів бюджетними установами міста на базі електронної платформи; впровадження системи енергетичного менеджменту в підприємствах, організаціях установах та закладах Запорізької міської ради, що фінансуються за рахунок коштів бюджету Запорізької міської територіальної громади; реалізація субпроєкту «Комплексний проєкт з термомодернізації бюджетних будівель в м. Запоріжжя», який фінансується за рахунок коштів Європейського інвестиційного банку по проєкту «Програма розвитку муніципальної інфраструктури України» (термомодернізація 13 закладів освіти); розроблення Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату (ПДСЕРК) м. Запоріжжя до 2030 року; підвищення рівня суспільної екологічної свідомості;

- населення та інфраструктура: забезпечення безпеки життєдіяльності мешканців міста; у рамках реалізації Програми зайнятості населення міста Запоріжжя забезпечення тимчасової зайнятості безробітних; надання підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам; надання молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам пільгових довготермінових кредитів на будівництво (реконструкцію) і придбання житла; облаштування місць тимчасового перебування внутрішньо переміщених (евакуйованих) осіб; облаштування найпростіших укриттів; покращення та оновлення матеріально-технічної бази медичних закладів; створення безпечного освітнього простору у закладах освіти міста; проведення капітальних ремонтів в закладах дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти; поступове відновлення зруйнованого житла та об'єктів критичної інфраструктури міста; проведення поточних та

капітальних ремонтів існуючого житлового фонду міста; надання фінансової підтримки мешканцям м.Запоріжжя, житло яких було зруйновано або непридатне до проживання внаслідок ракетних обстрілів, диверсії, спричинених військовою агресією Російської Федерації; забезпечення роботи груп з гуманітарного резерву у 107 Територіальних інформаційних центрах на базі закладів загальної середньої освіти тощо;

- рекреаційні зони та культурна спадщина: подальший розвиток екосистеми для культури, пам'яті, спадщини та креативних індустрій з акцентом на самобутність, мистецтво, художню освіту; організація та проведення загальноміських свят, відзначення державних пам'ятних дат та історичних подій; проведення заходів задля промоції міста та розвитку культурного потенціалу міста тощо;

- інше: створення матеріального резерву для забезпечення проведення заходів з попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; забезпечення експлуатації та утримання споруд цивільного захисту; придбання швидкоспоруджуваних захисних споруд модульного типу; забезпечення навчання з питань цивільного захисту посадових осіб виконавчих органів міської ради та суб'єктів господарювання комунальної власності; створення та підтримання у постійній готовності місцевої системи централізованого оповіщення; виконання заходів із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік є типовим планувальним документом, розроблення та виконання якого на щорічній основі передбачені Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України». Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету» трансформує положення вказаного Закону у практичну площину. Цією Постановою затверджено «Типову структуру програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на наступний рік» та визначено лише два пріоритети розвитку громад адміністративних одиниць – соціальний та економічний.

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік розроблена відповідно до вищенаведених законодавчих актів та з урахуванням вимог чинного законодавства, серед яких екологічні вимоги є обов'язковими. Ці вимоги спрямовані на збалансоване використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

При здійсненні стратегічної екологічної оцінки використано наступні методи: статистичний метод (виконано збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників); метод екстраполяції, який є ефективним саме при короткостроковому прогнозуванні (вивчення кількісних та якісних параметрів за попередні роки з подальшим логічним продовженням тенденцій розвитку в прогнозованому періоді); метод моделювання (проведення оцінки впливу Програми на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення).

У процесі СЕО розглянуто два альтернативних сценарії:

- інноваційний (екологічно збалансований) сценарій розвитку за умов прийняття, затвердження та впровадження проєкту Програми, який передбачає досягнення екологічних стандартів та зведення до мінімуму її негативного впливу під час реалізації проєктів;
- «нульовий» сценарій розвитку (якщо Програму не буде затверджено, екологічні проблеми і поточний стан довкілля, у тому числі здоров'я населення, залишаться незмінним). Реалізація «нульового сценарію» не забезпечить збалансований (сталий) розвиток громади.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг базується на розгляді цільових показників для кожного сектору міського розвитку та аналізі досягнення запланованих результатів.

При здійсненні моніторингу основну увагу необхідно приділяти заходам, передбаченим у сфері охорони довкілля для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

Моніторинг базуватиметься на розгляді окремих показників (індикаторів), які демонструють наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення:

Показники (індикатори)	Од виміру
У сфері охорони атмосферного повітря	
обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	тис. т/рік
У сфері збереження та сталого використання водних ресурсів	
використання свіжої води	млн куб.м/рік
загальне водовідведення:	
всього	млн куб.м/рік
- забруднених	млн куб.м/рік
- нормативно чистих	

- нормативно очищених	млн куб.м/рік
У сфері управління рекреаційними зонами	
кількість висаджених зелених насаджень обсяг фінансування на озеленення міста	од. тис. грн
У сфері поводження з відходами	
утворення відходів I-IV класів небезпеки	тис. т
утилізація відходів I-IV класів небезпеки	тис. т
спалено відходів I-IV класів небезпеки	т
загальний обсяг, накопичених протягом експлуатації, у місцях видалення відходів	тис. т
У сфері охорони здоров'я населення	
показник народжуваності	‰
показник смертності	‰
природний приріст або скорочення населення	осіб
показник укомплектованості лікарськими посадами ЗОЗ, підпорядкованих ЗМР	%
У сфері екологічного управління та моніторингу	
реалізація проєктів за енергосервісними договорами	
- зменшення енергоспоживання на об'єктах енергосервісу	Гкал
- зменшення викидів парникових газів	%
- економія коштів	тис. грн
обсяг видатків на підвищення рівня суспільної екологічної свідомості	тис. грн
У сфері управління природоохоронними територіями та об'єктами	
обсяг фінансування на виконання природоохоронних заходів	тис. грн

Моніторинг наслідків виконання Програми здійснюватиметься шляхом збору та аналізу інформації від Головного управління статистики у Запорізькій області, Запорізького обласного центру з гідрометеорології (дані метеостанції Запоріжжя), Відокремленого підрозділу «Запорізький відділ державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України», Державної екологічної інспекції Південного округу та інших наявних джерел.

Здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, за запропонованими показниками, дасть можливість своєчасно виявляти порушення і недоліки, відхилення показників та своєчасно опрацьовувати питання з метою їх усунення, готувати та оприлюднювати інформацію про хід (стан) реалізації Програми.

Результати моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, можуть використовуватися:

- для оприлюднення та інформування громадськості на офіційному веб-сайті один раз на рік та через рік після закінчення цього терміну;
- для відстеження фактичних заходів, результатів та наслідків реалізації Програми та їх узгодження з запланованими;
- для коригування плану дій щодо реалізації Програми у разі його відхилення від запланованого;

- для коригування заходів у разі виявлення наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку;
- для отримання інформації і даних, які можуть бути використані для удосконалення майбутніх оцінок (зокрема, для здійснення СЕО Програми соціально-економічного розвитку на наступні роки);
- для відстеження дотримання екологічних вимог при здійсненні заходів Програми;
- для оцінювання результативності та ефективності Програми;
- для оперативного прийняття необхідних управлінських рішень.

Здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення дозволить оперативно реагувати на негативні зміни, якщо такі виникнуть, та вчасно ухвалювати рішення щодо їх усунення та запобігання в майбутньому.

10. Ймовірні транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Враховуючи географічне місце розташування Запорізької міської територіальної громади на значній відстані від меж сусідніх держав, ймовірні транскордонні наслідки на довкілля, у тому числі для здоров'я населення відсутні.

11. Резюме

Програма економічного і соціального розвитку Запорізької міської територіальної громади на 2024 рік є типовим документом державного планування місцевого значення.

Метою Програми є створення необхідних умов для відновлення економіки, забезпечення сталого функціонування всіх сфер життєдіяльності громади в умовах воєнного стану, підвищення добробуту та якості життя населення, відбудова житлових будинків та об'єктів соціальної інфраструктури.

Програма визначає цілі та пріоритети соціально-економічного розвитку Запорізької міської територіальної громади (далі ЗМТГ) на 2024 рік, заходи та завдання для розвитку галузей (сфер діяльності), які відповідають основним стратегічним напрямкам розвитку і заходам міських цільових програм.

На 2024 рік визначено наступні *пріоритетні напрямки розвитку*: затвердження та реалізація Плану відновлення ЗМТГ до 2027 року; створення умов для повернення людей; відновлення пошкоджених житлових будинків, об'єктів критичної та соціальної інфраструктури; забезпечення оборони та безпеки; впровадження енергоефективних та ресурсощадних заходів; збереження екологічного балансу та захист довкілля.

Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на території виконана на підставі аналізу інформації, звітів та статистичних даних, отриманих від органів виконавчої влади (Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Головного управління статистики у Запорізькій області, Запорізького обласного центру з гідрометеорології (дані метеостанції Запоріжжя), Відокремленого підрозділу «Запорізький відділ державної установи «Запорізький обласний центр контролю

та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» та з інших джерел з відкритим доступом.

Екологічна ситуація в м. Запоріжжі сформована під впливом факторів, що пов'язані з функціонуванням потужного індустріального комплексу. Результати досліджень підтверджують, що виробничі джерела викидів мають домінуючий вплив на якість повітря в агломерації м. Запоріжжя.

На цей час, в умовах воєнного стану характеристики стану довкілля та тенденції вказують на зменшення емісії забруднюючих речовин від стаціонарних джерел в атмосферне повітря. У 2022 році в порівнянні з 2021 роком, забруднення повітря по формальдегіду, двоокису азоту та фенолу зменшилося, а по іншим забруднюючим речовинам залишилося на тому ж рівні.

На тлі скорочення виробництва та зупинки деяких великих підприємств на території міста, спостерігається зменшення обсягів водокористування та водовідведення зворотних вод у природні водойми.

Через руйнування Каховської ГЕС 06.06.2023, внаслідок збройної агресії Російської Федерації, в межах міста Запоріжжя відбулося суттєве зниження рівня води в р. Дніпро, яке призвело до обміління берегів та створення островів.

За результатами виконання промисловими підприємствами природоохоронних заходів на полігонах промислових відходів звільнилася частина території від відходів, зменшилася кількість відходів за рахунок їх утилізації або повернення у виробничий процес. Обсяги утворення промислових відходів I–IV класів небезпеки в порівнянні з 2021 роком зменшилися в 3 рази.

Населення міста демонструє стійку тенденцію до скорочення, оскільки смертність значно перевищує народжуваність. Динаміка і тенденція захворюваності м. Запоріжжя, в основному, така ж сама, як у країні та Запорізькій області та має відношення до забруднення довкілля. До хвороб, які можуть мати відношення до забруднення довкілля слід віднести захворювання органів дихання (хронічний бронхіт та астма), інфекційні захворювання та новоутворення, захворювання системи кровообігу, зокрема ішемічна хвороба серця.

Головні екологічні проблеми міста залишаються такими, як у попередні роки та стосуються забруднення атмосферного повітря і водних ресурсів, головним чином внаслідок діяльності промисловості, комунального сектору та транспорту; генерування значних обсягів відходів виробництва і споживання та їх депонування у навколишньому середовищі замість переробки та повторного використання; ризик виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та іншого характеру. Серйозною довкільною проблемою є наслідки не припиняючих воєнних дій з боку Російської Федерації (погіршення атмосферного стану внаслідок вибухів, забруднення та засмічення земельних ресурсів тощо).

Оскільки Програма спрямована на екологічно збалансований розвиток визначені ймовірні наслідки впровадження Програми на довкілля і здоров'я та їх оцінка вказують на те, що в цілому її вплив на різні сфери довкілля (водні та земельні ресурси, біорізноманіття й природоохоронні території, атмосферне повітря, поводження з відходами, техногенна та екологічна безпека) буде позитивним.

У процесі СЕО розглянуто два альтернативних сценарії: інноваційний (екологічно збалансований) сценарій розвитку за умов прийняття, затвердження та впровадження проєкту Програми, який передбачає досягнення екологічних стандартів та зведення до мінімуму її негативного впливу під час реалізації проєктів; «нульовий» сценарій розвитку, реалізація якого не забезпечить збалансований (сталий) розвиток громади.

З огляду на віддаленість міста від кордонів, впровадження Програми не матиме ймовірних транскордонних наслідків.

Контроль виконання Програми здійснюватиметься за допомогою оцінювання її результативності та ефективності через відповідні індикатори для моніторингу наслідків для довкілля, в тому числі й для здоров'я людей (зокрема відстежуватимуться зміна обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, кількості утворених відходів, обсягів фінансування на виконання природоохоронних заходів, показників здоров'я населення тощо).

Результати моніторингу будуть використовуватися для коригування заходів Програми та щорічного інформування громадськості про досягнуті результати, наслідки для довкілля та здоров'я, вжиті заходи щодо усунення негативних проявів і тенденцій.

У цілому Програма розроблена з урахуванням зобов'язань, визначених чинним законодавством та враховує визначені ймовірні впливи на довкілля, передбачає мінімізацію та усунення негативних впливів та сприятиме сталому розвитку громади міста Запоріжжя.

Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради,
голова робочої групи з проведення стратегічної екологічної оцінки Програми економічного і соціального розвитку ЗМТГ на 2024 рік

Андрій П'ЯТНИЦЬКИЙ